

الفبای نویسندگی

محسن مؤمنی

درس اول:

هدف از نویسندگی این است تا دستانمان با ذهنمان هماهنگ شود.

در نویسندگی به دنبال این هستیم تا قلممان راه بیفتد.

نویسندگی پایه و اساس انواع نوشته‌ها است: یادداشت نویسی، مقاله نویسی، داستان نویسی، خبرنگاری نویسی و...

نویسندگی مقدم بر ویراستاری است.

جمله معروفی هست که می‌گه: واژه‌ها رو تغییر بده تا دنیات تغییر کنه!

هر نوزادی که متولد میشه، توانایی ذهنی داره؛ نمودهای آن: گفتاری، اشاره‌ای، حرکتی، نوشتاری، دیداری، نقاشی

و تصویرگری ... یعنی از همان ابتدا به دنبال برقراری ارتباط است. این موضوع اهمیت ارتباط را می‌رساند.

ارکان ارتباط: فرستنده، گیرنده، پیام، ابزار انتقال

➤ انواع ارتباط

ارتباط ضعیف: عدم انتقال پیام

ارتباط موفق: انتقال پیام، عدم تأثیرگذاری

ارتباط مؤثر: انتقال پیام، تأثیرگذاری عمیق

• تمرین:

با کلمات زیر جمله و داستان خلق کنید:

کوچه، کوفه، باران، مرداب

سعی کنید با استفاده از کلمات در کنار یکدیگر و بکارگیری عنصر خیال، توصیف و آرایه های ادبی، واژه های رها شده در ذهن تان را سامان دهید. از این طریق واژه های گم شده در ذهن را پیدا کنید تا قفل ذهنتان باز شود.

مثلا در کلمات بالا میتوانید کلمه مرداب را با کلمه گناه ترکیب کنید: مرداب گناه / کلمه باران را با کلمه اشک ترکیب کنید: باران اشک

✓ پیشنهاد: دفتری داشته باشید جهت جمع آوری جملات، واژه ها و توصیفات زیبا و همچنین ثبت سوژه ها

...

درس دوم

هنر چیست؟ هنر به یک معنا نظم دادن به هر چیزی است

مثلا معماری یک هنر است، هنر نظم بخشیدن به مصالح ساختمانی

در واژگان هم اینگونه است، نویسندگی چیزی نیست جز نظم بخشیدن به واژه ها

این نظم بخشی در اوج خود میشود: شعر

➤ واژه ها ساحت های مختلفی دارند:

ساحت عینی: آنچه از واژه بصورت عینی مشاهده میکنیم و می فهمیم.

ساحت ذهنی: آنچه از واژه ها در ذهن ما ثبت میشود.

ساحت جغرافیایی: معنای واژه ها در مناطق جغرافیایی مختلف باهم فرق میکند.

ساحت تاریخی: سیر تطور و تغییر واژه ها در طول تاریخ

برای ما توجه به ساحت عینی و ذهنی واژه ها از سایرین مهم تر است.

● تمرین:

یک موضوع را انتخاب کنید اما واژه هایی را بکار ببرید که اغلب دارای حرف «ف» باشند. (ابتدا واژه هایی که

دارای حرف «ف» هستند را بنویسید سپس با آنها جمله بسازید)

• تمرین:

جملات توصیفی یک کتاب را جمع آوری کنید.

...

درس سوم

چرا مینویسیم؟ چون نیاز حیاتی انسان است. نویسندگی فکر را نهادینه میکند و موجب پرورش افکار میشود.

چگونه بنویسیم؟

برای نویسنده شدن و نویسندگی ۴ اصل (۴ هنر) وجود دارد:

۱. هنر خوب دیدن و مشاهده کردن (see # watch)

دیدن فرق دارد با اینکه به چشمان بخورد/ دیدن یعنی جزئیات را با دقت بینیم.

۲. هنر خوب شنیدن: شنیدن یعنی اینکه بخواهم که بشنوم نه اینکه فقط به گوشم بخورد!

سمع (Listen) یعنی شنیدن/ استماع (hear) یعنی به گوش خوردن

۳. هنر خوب اندیشیدن / اندیشه های ما شامل تجربیات ما، دانش های اکتسابی ما، پژوهش ها و... است که

باید آنها را سامان داد

سامان دادن به تجربیات، دانش ها و پژوهش ها یعنی فکر کردن

✓ ابتدا دریافت دیده ها و شنیده ها سپس تحلیل و تفسیر آنها سپس استفاده از بهترین ها

• تمرین: از دیده ها و شنیده های خود در مسیر کلاس تا منزل بنویسید.

• تمرین: از بین آنچه می بینید و می شنوید، یک سوژه انتخاب کنید و درباره آن بنویسید.

۴. هنر خوب خواندن

مثلا کتاب روزها اثر محمدعلی اسلامی ندوشن را بخوانید، نثر خوبی دارد. تاریخ بیهقی بسیار جزئی نگر و دقیق است. کتاب های استاد محمدرضا سنگری. کتاب کار نگارش و انشاء نوشته حسن ذوالفقاری متن ها و تمرینات خوبی دارد.

تمرین: برای کسی که ابتدای کار است، یک کتاب را انتخاب کرده و از روی آن رونویسی کنید.

تمرین: یک کتاب را انتخاب کنید و بعد از مطالعه دقیق آن، خلاصه نویسی کنید.

تمرین: یک واژه را انتخاب کنید، یک پاراگراف علمی و یک پاراگراف ادبی در مورد آن بنویسید. مثلا واژه گل

...

درس چهارم

قبل از نوشتن مشخص کنید:

۱. هدف

۲. گونه زبان (علمی، ادبی، مطبوعاتی، اداری، محاوره ای و...)

۳. مخاطب زبان (برای چه کسی بنویسم؟): عمومی، صنفی خاص، کودکانه، دانشجوی، دانش آموز، طلبه و...

۴. موضوع (درباره چه بنویسم؟): سوژه

۵. میزان (در چه سطح و حجمی بنویسیم؟): کوتاه، متوسط، بلند

۶. قالب (در چه قالبی بنویسیم؟): مقاله، داستان، گزارش، مصاحبه، نمایش نامه، فیلم نامه، نریشن پادکست و

کلیپ و تیزر

➤ انواع گونه زبان:

زبان علمی: ویژگی ها صریح، بدون ابهام، بدون آرایه های ادبی، کوتاه تر و گویاتر

زبان ادبی: استفاده از صور خیال، آرایه های ادبی، انتقال غیر مستقیم مفاهیم، تأثیر گذاری بیشتر

(توضیحات بیشتر در کتاب کار نگارش و انشاء، ج ۳، ص ۱۴۱)

درس پنجم

➤ **راه های نوشتن:** (توضیحات بیشتر در کتاب کار نگارش و انشاء، ج ۱)

۱. تبدیل گفتار به نوشتار

بعضی آنگونه که میگویند نمیتوانند بنویسند

صحبت کردن باد هواست و مورد قضاوت قرار نمیگیرد

گفتار و نوشتار دو مهارت جدا از هم هستند

برای نوشتار کمتر تمرین کرده ایم

❖ راهکارهای تبدیل گفتار به نوشتار:

واژگان شکسته نباشد: خونه او مدم / خانه آمدم

ارکان جمله دستورمند شود: فاعل + مفعول + فعل (نهاد + گزاره)

واژگان عامیانه تغییر کند: اینقدر روزه درازی نکن / بر حرفی نکن

کلمات تکراری، نامأنوس و زوائد حذف شود.

• تمرین: ۵ دقیقه درباره عاشورا صحبت کنید سپس مطلب خود را پیاده کنید.

۲. تبدیل شعر به نثر / فایده: از بهترین تمرین های نگارش، تأمل در فهم بهتر شعر، افزایش درک ما از شعر

چونگی تبدیل شعر به نثر:

فهم کامل مطلب

انتخاب کلمات ساده، روان، امروزی

جایگزینی ارکان دستوری جمله طبق زبان معیار

پرهیز از دراز نویسی و توضیح اضافی (گویا و کوتاه)

تا حد امکان آرایه ها را حفظ کرده و به نثر برگردانیم

حذف هایی که بخاطر ضرورت شعری انجام شده، بازگردانده شود

• تمرین: یک بیت شعر را بازگردانی کنید

۳. بازنویسی

یکی از مهارت ها و تمرین های مناسب و مؤثر در نویسندگی، بازنویسی متون کهن به زبان فارسی معیار است.

در بازنویسی به این نکات توجه کنید:

محتوا و پیام متن اصلی حفظ شود.

عبارت های دشوار را به زبان امروزی در آورید.

خلاقیت و نوآوری های خود را به متن اضافه کنید.

• تمرین: یکی از داستان های قدیمی بوستان یا گلستان سعدی یا اشعار پروین اعتصامی را بازنویسی کنید.

۴. خلاصه نویسی

خلاصه نویسی دقت، توجه و تمرکز شما را برای درک سریع مفاهیم تقویت میکند.

تبدیل متون حجیم به متون تلخیصی و مروری از دیگر فوائد خلاصه نویسی است.

❖ معرفی منابع:

- فن نویسندگی، ۲ جلد، دکتر نادر وزین پور
طریقه نویسندگی و داستان سرایی، محمدعلی جمال زاده
فن نویسندگی، مهرداد مهرین
لوازم نویسندگی، نادر ابراهیمی
آیین نگارش، احمد سمعی گیلانی
کتاب کار نگارش و انشاء، حسن ذوالفقاری، ۳ جلد
بر بال قلم، ابوالقاسم حسینی (ژرفا)
کتاب کوچه، احمد شاملو
آیین قلم، رضا بابایی
بهتر بنویسیم، رضا بابایی

سخن پایانی:

مطالب این جزوه حاصل کلاس هایی است که در سالهای گذشته شرکت کرده ام

۱. کلاس نویسندگی، استاد عظیمی، پاییز ۹۲، واحد فرهنگی هنری دفتر تبلیغات اسلامی، قم المقدسه
۲. کلاس نویسندگی خلاق، استاد فریدعصر، مدرسه اسلامی هنر، پاییز ۹۲
۳. کلاس ویراستاری، استاد محمدباقر انصاری، پاییز ۹۳
۴. کلاس روش پایان نامه نویسی، استاد مجید طرقي، انجمن های علمی حوزه، پاییز ۹۳
۵. کلاس نویسندگی ژورنال، استاد حسن ابراهیم زاده، زمستان ۹۳